

Filmajánló: *Csendes nyári délután*

Középiskolás diákokkal beszélgetve gyakran derül ki, hogy hiányolják az útmutatást, a változatos látókör megteremtésének lehetőségét, ami a filmeket illeti. Először barátságos, közeli ismerősök, internetes oldalak, ritkábban szülők, tanárok ajánlásai nyomán választanak néznieket. Igényük azonban hatalmas: ők is tudják, hogy a lehetőségek tárháza jóval nagyobb annál, mint amennyit ők ebből belátnak. A megszokottól akár egy kicsivel is eltérő felajánlása, megmutatása ezért mindig pozitív visszacsatolást, lelkesedést, minden esetben beszédre való nyitottságot eredményez. Teszi ezt egy olyan társadalmi jelenben, ahol egyre több a fiatalok érdektelenségéről érkező panasz, és egyre nagyobbak látszik a generációk közötti szakadék.

Az *Időbűnök* (Los Cronocrimenes, spanyol, 2007) című filmet többször ve-

tettem középiskolásoknak. Szinte tapintható minden esetben a rácsodálkozás öröme, melynek a beszélgetés elején hangot is adnak. Hiszen néznek ők thrillert, sci-fit, horrort, nem is keveset, de egy olyan spanyol filmhez, amely mindezen műfajokat elegánsan egymásra hangolja, gondolatisággal gazdagítja, már nehezen férnek hozzá. A korábbi filmélményeikből ismert fogódzók mentén pedig könnyedén megnyílnak a beszélgetésre, hiszen igénylik, hogy hangot adjanak a kérdéseiknek, még akkor is, ha már kevés idő elteltével egyértelművé válik számukra is: a látott film nem ad ezek közül mindegyikre választ, sőt egyre több kérdést sorakoztat.

A nézők többnyire a narratíva mentén keresik az összefüggéseket, nincsen ez másképp ennél a filmnél sem. Az, hogy az időcsavarba került központi szereplő tudatos vagy éppen véletlenszerű cselekedetei hogyan is válnak összefüggővé, valóban nem kevés fejfájást okozhat, melyet általában igyekszik mindegyik néző a többiekkel közösen, a beszélgetés során leküzdeni. Vagyis kibogozni, hogy a megsokszorozódott Héctor hogyan is képes egy emberként felismerni az őt is magába szippantó körforgás végtelenségét és folytatni hétköznapjait, ha lehetséges ez egyáltalán. A kirakós darabjait mintegy szétszó-

ró, majd új összefüggésekbe helyező narratíva ellopja jó ideig a néző figyelmét, nem csupán szereplőt, de nézőt is székhez szögez, látszólag minden ismétlődik, mégis egyre nagyobb a feszültség. Ez természetesen a zárásban sem szűnik meg: a film végén a néző nem tud nyugodtan hátradőlni a székben, ahogyan a hétköznapi kényelmet korábban boldogságként megélt Héctor sem ezt teszi. Pedig visszatér oda, ahonnan elindult: az elveszített nyugalmat tárgyi elemként megjelenítő kerti székéhez.

Héctor kezdetben meglehetősen átlagos figura: ismerősebb a szomszédból, mint egy akciófilmből. Mégis hamarosan menekülni kényszerül, kerítéseket ugrik át, ablakokat tör be, erdőben rejtőzik, üldözötté válik és üldöz. Az, hogy nem egy hőstípus, elhiteti a nézővel, hogy mindez akár vele is megtörténhet, sőt, akár már meg is történt. A sorsszerűség, a létezés körforgása, az önmagunk elől való menekülés képtelensége, a csapdába kerülés kilátástalansága, a saját életünk feletti irányítás elvesztése, a torzuló identitás kérdésköre ugyanis mind ott rejtezik az időutazós filmhez képest meglehetősen szokatlan díszletek közt. Nincsenek fémesen csillogó gépek, a bemutatott világ sem digitálisan kreált, egyértelművé téve, hogy a legtöbb sci-fi csupán akciófilm módosult háttérrel, és hogy a jövő akkor a legizgalmasabb, amikor valójában a jelenben járunk.

A számos fesztiválon díjazott film látványos példája annak is, hogyan teremődik meg a valóság alkotóelemeiből a film mesterséges univerzuma. A keresés, kutatás motívuma, a felvevőgép analógiájává váló távcsövön keresztül való figyelés, az eseményekbe való avatkozás lehetetlensége az önreflexió irányába is nyitja a filmet, és miközben görög sorsdrámákat idéz, a nézői elvárásra is rájátszik. Hiszen a délutáni szunyókálásból ébredő központi szereplőt követve nézünk szét mi is a világban, nyugodtan, gondtalanul, majd indulunk, némi izgalomra vágyva, az úton át, a fák közé. Azt látjuk, amit ő, és nem is tudunk nála többet. A nézőpontváltás azonban új összefüggésbe helyezi az eseményeket, már újabb, mégis valahonnan igencsak ismerős szereplő figyelmével azonosulunk. Az önmagára is szerepet osztó spanyol rendező, Nacho Vigalondo kimondottan realista látványvilággal dolgozik. Minden hihető, mert hétköznapi, a színek, a gesztusok, a tárgyak, a viselkedésminták, a jellemek, a kevés szereplő és a szűk térben való mozgás mind a realitás talaján való maradást hangsúlyozza. Így válik Héctor önmaga és a néző ismétlődésévé, megsokszorozódásává is.

Nemcsak már korábban, más irodalmi művek, mozgóképek, műalkotások kapcsán feltett kérdéseket lehet felfedezni a jelenetekben, hanem ezeknek a műveknek a kapcsolódási pontját is meg lehet keresni: Luis Buñuel *Az öldöklő angyal* című filmjével kezdve, Vigalondo újabb izgalmas darabjával, *A kolosszus* cíművel folytatva, vagy mindazokkal, amelyek eszébe jutnak tanítványnak, tanárnak. Ilyenkor mindenképpen ott a helye a filmajánlóknak is, hiszen a felfedezés öröme kölcsönös: nem csak a diák csodálkozhat rá arra, hogy mit hozhat ki egy kevésszereplős, kis költségvetésű spanyol film egy csendes nyári délutánból, hanem a tanítvány is szélesítheti a már sokat látott pedagógus látószögét.

(*Időbűnök*. 2017. Rendező: Nacho Vigalondo. Spanyol thriller; <http://www.zfilmeonline.net/los-cronocrimenes-2007-online-subtitrat.html>)